

LES POSSESSIONS DE LA UNIVERSITAT DE PALS EL 1672

ANNA-MARIA CORREDOR PLAJA

La troballa d'un capbreu de Pals dels anys 1671-72 a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, ens ha permès fer un pas endavant en la llarga tasca de recuperació de topònims d'aquest terme municipal. Tal com ho havíem fet notar en una publicació anterior (*Estudis del Baix Empordà*, núm. 16, 1997), els capbreus contenen informació abundant sobre noms de lloc. S'hi poden trobar topònims encara vigents i, en aquest cas, poden estar escrits amb la forma actual o presentar una grafia diferent. Hi podem recuperar també noms que ara han caigut en desús, bé perquè s'han produït canvis de propietaris, bé perquè el mateix nom s'ha anat deformant amb el pas de les generacions i ha donat lloc a una altra forma que probablement poca cosa té a veure amb la primitiva. De vegades pot haver passat que un antic nom hagi estat substituït per un altre perquè la zona que designava ha patit canvis urbanístics. Partint de la idea que un nom de lloc no només designa un espai precís sinó que té un contingut semàntic, no hi ha dubte que la toponímia aporta informacions molt importants per a la història local. En aquest treball, no es tracta pas de presentar un estudi onomàstic basat en el corpus sencer de topònims del document esmentat, cosa que seria prou interessant però que depassaria els límits de la publicació. El que ens hem proposat és de centrar-nos en les propietats que declara tenir la universitat (ajuntament) de Pals en aquells moments,

SIGLES UTILITZADES

ADG: Arxiu Diocesà de Girona.

AHG: Arxiu Històric de Girona.

ACA: Arxiu de la Corona d'Aragó.

DCVB: Diccionari català-valencià-balear.

IEC: Institut d'Estudis Catalans.

Una vista del Quermany des de l'estany Marisch.

és a dir, allò que correntment se'n deien *els comuns*. Segons consta al final del document, que reproduïm en annex⁽¹⁾, la declaració va ser feta el 12 de maig de 1672 i els seus autors van ser Pere Monjo de l'Abeurador⁽²⁾, pagès, i Pere Climent, sabater. Com ho veurem a continuació, les propietats consistien en terrenys i edificis, la situació dels quals sol ser indicada amb les afrontacions corresponents. L'objectiu d'aquesta exposició és, doncs, donar a conèixer aquestes pertinences i, alhora, aportar algunes de les dades de què disposem fins al moment referents a les finques mencionades⁽³⁾.

EXTENSIONS DE TERRA

La primera cosa que declara tenir la universitat són quatre grans possessions de terra: «*unam vocatam Roldorar, alteram Vernegar, aliam Corbarolas, et ultimam montem de Caramany*». En aquest cas, només s'indiquen les afrontacions de la muntanya de Quermany⁽⁴⁾, però els altres tres noms corresponen a zones perfectament ubicables perquè encara existeixen.

La muntanya de Quermany consta que aleshores afrontava a orient

(1) La transcripció d'aquest document, íntegrament en llatí, ha estat possible gràcies a la col·laboració de Mn. Josep Maria Marquès, que va acceptar de fer-ne la supervisió.

(2) Monjo de l'Abeurador (cognom + corònim) és un nom que sovintega en tota la documentació de Pals dels segles XVI, XVII i XVIII. L'abeurador, on antigament anaven els animals a beure, va ser enderrocat ja fa uns quants anys en fer-se canvis urbanístics per millorar l'accés al case antic.

(3) Les dades han estat extretes de documents anteriors i posteriors a 1672, del fons notarial de Pals (AHG), de l'arxiu parroquial de Pals (ADG) i del fons de la batllia de Catalunya (ACA).

(4) L'IEC va recomanar el 1995 que el nom d'aquesta muntanya, entre Pals i Regencós, s'escrigués *Quermany* per tal d'unificar les formes diferents amb què apareix a la cartografia i altres documents.

amb el mar, a migdia, amb terme del castell de Begur, a occident, amb la serra d'en Pedrissa⁽⁵⁾, la serra d'en Corts⁽⁶⁾ i la serra del mas Gelabert, i a tramuntana amb el Ter, que fa de línia divisòria entre Pals i Torroella de Montgrí. Sobten molt les afrontacions d'occident i tramuntana. Efectivament, es fa difícil imaginar que les muntanyes de Quermany arribessin fins al Ter, tenint en compte que entremig del riu i la muntanya hi havia, com encara hi ha, una munió de masos i extensions de terra que són anomenades en aquest mateix document. Les tres serres de la banda d'occident no poden ser lluny del mas Gelabert i aquesta edificació, escrita també Gilabert, és documentada des de 1352 i situada al lloc anomenat encara avui les Serres.

El nom Caramany el trobem repetidament a la documentació. Vegem-ne uns exemples: *Caramany als*⁽⁷⁾ *Contestí* (1352), *mas Caramany* (1489), *Caramany* (1602), *Caremany* (1734), *mas Carmany* (1735), *vinyas de Cremany* (idem), *Carmany* (1823), *Cramany* (1831), *aixarts dits de Cramany*⁽⁸⁾ (1832). Una dada que trobem el 1352 (*riera den Caramany*) i una altra, el 1489 (*la muntanya den Caramany*) fa pensar que el nom de la muntanya prové d'un antropònim. El 1571 consta que va morir el senyor *Caramany del Bosch* i és precisament en aquest indret, anomenat aleshores el Bosc, que era situat el mas Caramany, que sembla que també s'havia conegut per mas Molines⁽⁹⁾. El 1671 es precisa que aquesta edificació afrontava amb el mas Ros del Bosc, amb la riera de Caramany, el mas Bladó i el mas Cassà del Bosc. El 1840 es troba registrat el *mas Caramany alias Roig del Bosch*. Totes aquestes dades permeten d'ubicar la zona dita el Bosc, nom caigut en desús. Actualment, quan parlem de Quermany distingim entre Quermany Gros i Quermany Petit. Aquesta distinció és també documentada al segle XIX: el 1825 trobem *Caramany Gros*, mentre que el 1832 trobem el *territori dit Cramany Petit*.

(5) El lloc anomenat *Padrissa* és documentat el 1352. El 1489 es troba *Serra als Corial den Pedrissa*. Actualment el nom es conserva amb l'anomenada torre Pedrissa, de la qual vam parlar en una publicació anterior (*Estudis del Baix Empordà*, núm. 18, 1999).

(6) Trobem un *mas Corts* el 1489, quan era una de les pertinences del mas Abril. El 1671 es precisa que afronta amb la vinya del mas Huguet i amb possessions del mas Cassà.

(7) Abreviació del mot àlies, que introdueix qualsevol sobrenom de persona o de lloc.

(8) Actualment, els Eixarts són una zona conegudíssima de camps de conreu a tocar del Vernagar, i doncs, molt allunyats de les muntanyes de Quermany. Només algun pagès d'edat recorda els antics eixarts de Quermany, que eren situats al peu de la muntanya, entre el camp de la Punta de les Cases i la Sureda de la Vinya, a Camargues. El mot *eixart*, present en nombrosos topònims, deriva segons Coromines (1989) del llatí *exsartum*, participi d'*exsarrire*, que vol dir "eixarcolar, arrencar la mala herba, birbar, entrecavar". Al DCVB, que té una entrada per *eixart* i una altra per *aixart*, al mot se li donen sentits diferents.

(9) El trobem documentat el 1785. El 1836 apareix amb un altre nom: *mas Molinas o Saubi* i el 1837, amb un altre de diferent: *mas Molinas o Gasau*. En aquesta última data trobem també *la casa o mas de Caramany anomenat lo mas Molinas*, que era de Naref Bofill i estava ubicat a la zona de Caramany. El 1840 el *mas Molinas y Roig* pertanyia a Sebastià Gasau. Una mica més tard, el 1865, el mas ja es deia *Saubí o Gasau*.

El Vernagar, una extensa plana de conreus prop del mar.

Pel que fa al territori dit Roldorar, el trobem documentat per primer cop el 1352 (*lo Rodorar*). El 1489 consta que *lo Rondorar* afrontava a ponent amb *la serra den Pedrissa*, *la serra den Corts* i *la serra del mas Gilabert*, a sol ixent amb la riba de la mar, a migjorn amb terme del castell de Begur i a tramuntana, amb el Ter. De manera que s'assenyalen exactament les mateixes afrontacions que acabem de veure per a Quermany. En aquest cas, si l'afrontació amb les tres serres és possible, no ho és pas la del riu Ter, ja que entre el Ter i Rodors encara hi ha tot el territori del Vernagar. El 1671 es troba *lo Roldorar antea los herms del senyor rey*. Avui dia aquest topònim no es manté, la forma que ha perdurat és Rodors, nom que es troba documentat amb grafies diverses a partir del segle XVII: *Roldos* (1602), *Roldors* (1668), *Rodos* (1716), *los Rodos* (1717), *los Rodors* (1734), *los Rodos o Comuns* (1742), *Rodós o Puig Padrós* (1823). Consta també que en aquesta zona hi havia hagut eixarts: *Axarts del Rodorar* (1734). Va ser el 1760 quan la universitat va començar a cedir peces de terra boscosa d'aquest territori a particulars de la vila per tal que hi plantessin vinya. Els dos noms, tant Rodors com Roldorar, tenen el seu origen en les plantes anomenades roldors, utilitzades en la indústria de la pell.

Quant al *Vernegar*, es tracta encara avui d'una extensa zona de terres de conreu (sobretot arrossars) properes al mar. El nom el trobem documentat només a partir del segle XVII i el seu origen és una incògnita per als habitants del lloc. És un d'aquells noms que, per més que es preguntí, sempre s'acaba obtenint la mateixa resposta: «Sempre se n'ha dit així». Els documents escrits tampoc és que ajudin massa, si no és que aporten grafies diferents: *Vernegar* (1668, 1672), *Vernagar* (1671), *Grau o Vernegar* (1672), *lo Vernagar* (1743). Al segle XIX, la *v* es transforma sistemàticament en *b*: *Barnagar* (1830), *Barnagá* (idem), *estanque*

Bernagar⁽¹⁰⁾ (1835). I aquesta grafia amb *b* és la que perdura encara avui. La gent gran distingeix entre el Vernagar de deçà i el Vernagar de dellà, aquesta distinció és també documentada a partir del segle XIX: *lo Vernagar de dessá* (1823), *Bernagá de dallá* (1834). Tota la zona del Vernagar i els Eixarts, les Illes, l'estany Marisch i el replà de l'Estany, va ser repartida en feixes (trossos de terra llargs i estrets) i cedida a particulars el 1840. Tornant a la història del nom, curiosament el 1592 trobem registrat *Antonium Palliser de la Varneda termini villa Palis*, malauradament no hem pogut recollir en cap altra ocasió aquest topònim pretèrit. Una verne-da, com tothom sap, és una plantació de verns. Justament entre el Vernagar i Rodors hi ha encara avui una zona anomenada els Verns, nom que és igualment documentat i encara vigent: *los Verns* (1671, 1717), *los Berns* (1837), *bassa dels Verns* (1854). Es pot pensar que el Vernagar designi una zona que havia estat plantada de verns, tot i que els etimologistes afirmen que la *g* planteja un problema.

Pel que fa a Corbaroles, ja el 1352 consta com a lloc *Corbarola*: en aquella data Antoni Roig del Bosc hi posseïa una peça que afrontava amb *lo stany del senyor rey*. Al mateix document de 1352 trobem *sa Corbarolla o Vinyes den Demia Barbes*. El 1489 es troba la forma *Corberola*. El topònim plural (*Corberoles / Corbaroles*) apareix al capbreu de 1671-72 i també el 1840. En aquesta última data es precisa que les Corbaroles eren terres del mas Gelabert i que afrontaven amb la primera andana del Vernagar de dellà. Quant al significat de la paraula, es podria considerar un derivat de «corb» i s'hauria pogut aplicar a una zona on niuaven aquestes aus, naturalment, això no passa de ser una suposició.

L'ESTANY MARISCH

Una altra de les possessions de la universitat era l'anomenat *estany del Marisch aut del Rey*, les afrontacions del qual són ben precises. A orient afrontava amb diverses finques: amb un turó d'en Miquel Arbonés, mercader de Begur, que abans havia estat d'en Miquel Anglada; amb tres propietats del mas Vilarnau de la Peña, dues de les quals havien pertangut anteriorment una al mas Juny del Pla i l'altra al mas Pou; també per orient, l'estany afrontava amb una finca de Domingo Roig, que havia estat d'en Pedrissa. Per migdia, les afrontacions eren amb altra propietat del mas Vilarnau de la Peña, que havia pertangut al mas Pou, amb pertinences de Pere Monjo de l'Abeurador, que havien estat d'Antiga Canera, esposa de Joan Illha et Caner, amb altra propietat de Magdalena Caner, senyora i propietària del mas Caner, que havia pertangut a Aymerich de la

(10) Només una vegada hem trobat el mot estany associat al Vernagar. En canvi apareix diverses vegades l'estany de la Torre, no gaire lluny de la zona.

La barraca de Puig Colomer, a l'oest de l'estany Marisch.

Creu, part també amb possessions del mas Anglada, que havien pertangut a Antiga Canera, part amb pertinences que havien estat de Miquel Arbonés i, abans, del mas Vilarnau de la Creu i que ara posseeix Antoni Feliu, part amb propietats d' Antiga Canera que havien estat d'en Pallola, d'en Cassà del Bosc, d'en Abril del Bosc i d'en Mató de la Vila, part amb terres de Pere Monjo de l' Abeurador, anomenades les Miades i també amb possessions d' Antoni Puig i Pere Cantó, que s'anomenaven igualment les Miades i que havien pertangut al mas Aymerich de la Creu. Per occident l'estany afrontava amb antigues possessions del mas Aymerich de la Creu i del mas Riu, també amb el coll de les Penyes, on hi havia dues coves anomenades les Cavorques, prop del pont de Campbregat, amb el Puig Colomer i altres pertinences del mas Colomer de Sant Feliu de Boada. A tramuntana l'estany afrontava amb possessions d'en Gisperts de Sant Feliu de Boada i del mas Abril de la Pedrera, mitjançant el rec madral de Palau-Sator, part amb pertinences de Josep Illha, algunes de les quals havien estat d' Antic Tafurer, part amb pertinences del mateix Tafurer, que havien pertangut al mas Oller, i part amb terres del mas Tarrarol. Tant els masos esmentats anteriorment com el mateix estany Marisch són documentats de molt abans: el 1352 es troba el lloc anomenat *Marisch o lo stany del senyor rei*, el 1489 trobem *Marisch o Stanyoles*, el 1605, *lo estany del Marisch*, el 1670, *estany des Marisch*. A partir del segle XVIII de vegades apareix només *l'Estany*, que és així com se l'anomena actualment tot i que els pagesos que el treballen saben que es diu Marisch. Curiosament el 1604 Marisch era un cognom, o potser un sobrenom: *Damyanus*

Marisch, piscatoris de Pals. L'estany Marisch i el de Boada, separats pel Puig Colomer, van ser dessecats durant la segona meitat del segle XVIII per tal de convertir-los en terres de conreu⁽¹¹⁾. La iniciativa de la dessecació va ser d'un propietari de la zona, Pouplana de la Bisbal; uns anys més tard es va construir l'anomenada barraca de Puig Colomer, encara dempeus i coneguda popularment per la Barraca⁽¹²⁾. La gent del lloc explica la llegenda del Bruel, que són els crics d'uns bous que es van negar a l'estany quan el seu amo fugia amb un carro carregat de blat per no haver de pagar el delme; és una anècdota que encara tenim el privilegi de poder imaginar de tant en tant. I és que, quan en èpoques de pluges intenses l'estany s'omple de nou recuperant així el seu aspecte primitiu, les nits de lluna plena transformen aquella massa d'aigua en un escenari meravellós, capaç de fer reviure les històries més misterioses.

Pel que fa als masos, el mas Vilarnau de la Peña data igualment de 1352; el 1671 trobem que Pere Barceló era propietari del *mas nunc dictum Vilarnau de la Peña antiquitus mas Boscha als Duran*, situat al lloc dit Puigdamet. A partir d'aquesta data es troba el *mansi Barceló* o el *mas Barceló de la Peña olim anomenat lo mas Vilarnau*. Sembla doncs que els Barceló van succeir els Vilarnau i durant força anys els dos noms anaven associats a aquesta casa. Avui l'edificació es continua anomenant can Barceló. El mas Vilarnau de la Creu és documentat el segle XVI (1571). El 1671 es troba el *mas Vilarnau de la Creu, o, de la Sala olim vero Dardena*. El mas Dardena ja consta molt abans, el 1489 i aleshores pertanyia a Guerau Vilarnau i era situat als afores del poble. El 1671 es precisa que és situat al lloc anomenat la Sala i que afronta per orient amb la riera de Quermany, a occident amb un quintanal del mas Candell mitjançant camí ral que va a la capella de sant Fructuós, a migdia amb altre camí ral que va de Pals a Begur, i a tramuntana part amb la dita riera i part amb propietats del mas Anglada. El mas Oller⁽¹³⁾ és documentat el 1352; el 1672 pertanyia a Salvador de Tamarit, propietari del molí Tafurer. Quant al mas Juny, cal dir que hi havia dos masos anomenats així: el *mas Juny de la Milana* (1352), que afrontava amb terres de Pedrissa, Romaguera i Caner, i el *mas Juny de la Sala*, abans dit *mas Duran* (1671), que trobem també com a *mas Juny del Pla de Munt* (1622). En les afrontacions de l'estany Marisch es fa referència a aquesta última construcció⁽¹⁴⁾. El mas

(11) Sobre la dessecació d'aquests i altres estanys es pot consultar l'obra de Josep Matas (1986) *Els estanys eixuts*.

(12) A la documentació consta per primer cop el 1821.

(13) A més del mas Oller són documentats i situats a la mateixa zona el *molí den Oller*, també *molí de na Ollera*, (1489), la *font den Oller* (1671) i la *cloa Ollera* (1854).

(14) Precisament el 1672 una de les propietats del mas Pou s'anomenava *les motes d'en Juny*, perquè havia pertangut al mas Juny de la Sala.

Caner de sa Milana (l'anomenada torre Canera) és documentat el 1352, però també hi havia un altre mas Caner: *mansi Caner aliter vocati lo mas Nou* (1672). El mas Aymerich (*mas den Aymerich*) el trobem el 1489 i el 1671 consta *lo mas Aymerich, ara de la Creu*, que afrontava amb la riera de la Vahella, el clos Cavaller i el territori dit Bruguers. El mas Anglada és documentat el 1619 i no s'indica on és ubicat, en canvi el puig de n'Anglada, conegut també per *Unastrells / Ullastrells* (1489) i *la Coromina* (1672), data de 1352 i és situat prop de l'estany. El *mas Riu, olim mansi Ros*, és documentat el 1671, però el 1571 ja consta un mas dit *mas Ros del Riu*, que podria ser la mateixa edificació. Aquesta construcció consta com a enrunada el 1672. És possible que es tracti del *mas Ros den Bernat del Pla* (1352). Pel que fa al mas Abril, recollim el 1489 el *mas nomenat den Guim, ara dit mas Abril*; posteriorment apareixen els masos *Abril de la Pedrera* (1571) i *Abril del Bosch* (idem), potser designant la mateixa construcció. El mas Pou, al qual fan referència les afrontacions de l'estany, data de 1489, quan se'n deia *mas de Talens ara den Pou* i pertanyia a Pere i Antoni Pou de Galell⁽¹⁵⁾. El 1672 es troba el *mansi antiquitus vocati mas den Talens ant Hualguer nunc vero mas Pou* i es precisa que el mas té una torre rodona, que va ser dempeus fins no fa pas molts d'anys. Quant al mas Terrarol, el 1352 consta el *mas Taleny are mas Tararol*, el 1489, el *mas Talens ara nomenat den Terrarol*, i el 1672 el *mansi Terrarol del Pla ant del stany*. Possiblement, doncs, hi havia hagut dos masos que, durant un cert temps, van compartir el nom de Talens / Taleny.

Pel que fa a les Miades, és un nom del qual no hem aconseguit esbrinar el significat, tot i que es troba repetidament escrit així (o *Miadas*) a la documentació anterior al segle XIX. No seria gens estrany que aquest nom fos una deformació de *miasmas*; el miasma «és el baf desagradable, l'aire pernicios que emana dels estanys quan les aigües esdevenen putrefactes» (Matas, 1986, p. 87). Com també podria ser una deformació de *Mianas*: segons A. Dauzat (1989, entrades *méjan* i *mianas*) es tracta d'un cognom que deriva de l'occità *meana/mejana*, que pot ser un adjectiu que vol dir «que està al mig», o un antic substantiu significant «illa al mig d'un riu». E. Moreu-Rey també hi diu la seva: segons aquest autor (1982, p. 139) els topònims *Miana / Mianes* tindrien el seu origen en els antropònims llatins *Aemiliana / Aemilianus*. Això no obstant, a partir de 1840 la forma escrita és les *Niades* (o *Niadas*) i aquest és el nom que encara es conserva i, naturalment, és de molt fàcil explicació per la *vox populi*: «això es deu dir així perquè els ocells hi nien»...

(15) Trobem el lloc anomenat *Gallell o Stany* el 1352.

CONSTRUCCIONS

Tal com consta al document, la universitat tenia concedides unes quantes atribucions i això suposava l'ús d'uns edificis. Tanmateix no es precisa on era situada la corredoria, ni alguns dels serveis propis de la batllia, ni tampoc els de mostassaferia⁽¹⁶⁾. La universitat posseïa un edifici destinat a notaria i cúria situat extramurs, a la plaça pública, i afrontant amb l'anomenada casa Palaua. Segons s'explica al document, aquests serveis eren compartits amb Begur, Esclanyà, Regencós, Torrent, Torrentí i Fitor. No gaire lluny, prop del portal de Plaça i ja intramurs, hi havia la carnisseria, de la qual hem localitzat algunes tabes dels segles XVIII i XIX. Un altre dels edificis que posseïa la universitat era el destinat a escola. A la documentació es troba *la vall del Estudi* (1821), *el camí publich de anar als Estudis* (1827), *l'hort del Estudi o Xerpalleta*⁽¹⁷⁾ (1836) i *Xerpalleta o costas del Estudi* (idem). Una de les afrontacions d'aquesta construcció

era amb *lo Colomer*: ja el 1489 recollim el *mas apellat lo Colomer*; el 1671 consta que *lo Colomer* era una peça voltada de paret que pertanyia a la casa Illa; al segle XIX trobem el *puesto anomenat Colomer* (1824) i el *carrer dit del Colomer* (1859).

Imatge actual del portal de Plaça.

(16) El mostassaf era el funcionari municipal que s'encarregava de contrastar els pesos i les mesures, també vetllava per la bona qualitat dels productes en venda i perquè es respectessin els preus fixats oficialment.

(17) Aquest nom es conserva associat al nom d'una font, per bé que el mot ha patit nombroses transformacions: *Xapelleta* (1605), *Xipalleta* (1742), *Xarpalleta* (1832), *Xerpalleta* (1836), *Xirpalleta* (1837), *Xipallera* (idem), *Xipalleta* (1854). La forma actual és *Xampalleta*.

Els antics estudis, encara dempeus.

Els antics estudis encara es conserven dempeus. La construcció, però, per bé que és de propietat municipal, fa temps que és sense sostre i en un estat d'abandó total. Altres atribucions que tenia la universitat eren els serveis de fleca i taverna, però en aquest cas no se'n precisa la ubicació. Segons consta al document, el privilegi de vendre pa, vi i carn, havia estat concedit pel rei Ferran de Castella el 26 de maig de 1503 i ratificat pel rei Felip el 30 de juny de 1599. Igual que per a la carnisseria, es conserven tabes per a l'arrendament de la fleca i taverna dels segles XVIII i XIX.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alcover, A.M.; Moll, F. de B. (1968): *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Ed. Moll.

Coromines, J. (1989-1997): *Onomasticon Cataloniae*. Barcelona: Curial.

Dauzat, A. (1989): *Dictionnaire étymologique des noms de famille et des prénoms de France*. Paris: Larousse.

Matas, J. (1986): *Els estanyes eixuts*. Quaderns de la Revista de Girona, núm. 7. Girona: Diputació i Caixa de Girona.

Moreu-Rey (1982): *Els nostres noms de lloc*. Palma de Mallorca: Ed. Moll.

ANNEX

Transcripció de la declaració feta pels representants de la universitat de Pals el 12 de maig de 1672.

Nos Petrus Monjo *del Abeurador*, agricola, et Petrus Climent, sutor castrī de Pals, diocesis Gerundensis, anno currenti iurati universitatis hominum et singularium personarum dicti castrī et termini de Pals sorte extracti die prima ianuarii currentis anni millesimi sexcentissimi septuagesimi secundi prout constat instrumento iuradesci in notaria publica eiusdem castrī recepto dicto nomine gratis etc confitemur et recognoscimus serenissimo domino nostro Hyspaniarum regi domino præfati castrī et termini de Pals et pro eo vobis magnifico domino Vincencio Sabater utriusque iuris doctori civique honorato Barcinone de consilio sua magestatis et alteri ex magnificis assessoribus regii consilii baiuliæ generalis Cathalonix *fiat ut in præcedentibus usque præsentī* quod dicta universitas tenet pro dicto domino rege et sub eius dominio directo.

Totas illas quatuor magnas possessiones terræ unam vocatam *Roldorar*, alteram *Vernegar*, aliam *Corbarolas*, et ultimam montem *de Caramany* cum omnibus et singulis terris iuribusque et pertinentiis dictarum proprietatum, quæ quidem possessiones terræ dempta dicta possessione vocata *montanya de Caramany* affrontantur ab oriente in litore maris, a meridie cum termino castrī de Begur, ab occidente cum *Serra den Padrissa*, cum *Serra den Corts*, et cum *Serra mansi Gelabert*, et a cirtio cum riarā vocata *Ter* quæ dividit terminos dicti castrī de Pals et villæ Turricellæ de Montegrino, prout ita continetur in stabilimento facto dictæ universitati per Iacobum Gener militem baiulum generalem Cathalonix de emprivio seu pasturis et facultate lignandi dictæ universitati cum instrumento recepto in civitate Barcinone die vigesima prima ianuarii millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo et fuit ita capibreviatum per tunc iuratos dictæ universitatis die trigesima maii millesimo quadringentesimo octuagesimo nono. Que pertinent dictæ universitati vigore stabilimenti de ipsis ei facti per admodum Illm. Onophrium Maymó, militem ordinis et militiæ sancti Iacobi Barcinone populatum locumtenentem generalem in officio baiuliæ generalis Cathalonix instrumento recepto in dicta civitate prima martii millesimo quingentesimo trigesimo nono, continuato in libro septimo stabilimentorum baiuliæ generalis Cathalonix folio quinquagesimo sexto ad annum, censum et pro amortitione in festo sanctorum Petri et Felicis quatuor solidorum monetæ Barcinone et ultra prædictum censum bene et fideliter tascam.

Item tenet dicta universitas pro dicto domino rege corritoriam dicti castrī cum omnibus ipsius iuribus pertinentiis et prærogativis. Et pertinet dictæ universitati vigore venditionis ei factæ per Damianum Miquel, barbitonsorem dicti castrī cum instrumento recepto penes Petrum Mestra, notarium regium ac dominum et proprietarium notariæ, dicti castrī die quarta aprilis millesimo quingentesimo trigesimo septimo. Et pro amortitione facit et præstat domino regi de censu in festo Natalis Domini decem octo denarios barchinonenses, prout de dicta amortitione constat in officio locumtenentiæ baiuliæ generalis Cathalonix in civitate et statione Gerundæ die undecima augusti dicti anni millesimi quingentesimi trigesimi septimi.

Item tenet dicta universitas pro dicto domino Rege mostasaffariam dicti castrī et termini de Pals, cum omnibus iuribus, pertinentiis et prærogativis eiusdem. Et pertinet ei vigore venditionis

sibi factæ per Petrum Ioannem Resador, mercatorem villæ Turricellæ de Montegrino cum instrumento recepto penes dictum Mestra notarium dicta die quarta aprilis millesimo quingentesimo trigesimo septimo. Et pro amortizatione facit et præstat dicta universitas dicto domino regi in festo Natalis Domini quatuor solidos et sex denarios barchinonenses, prout de dicta amortizatione constat instrumento recepto in dicto officio locumtenentiæ dictæ bauiiæ generalis Cathalonie in civitate et statione Gerundæ dicta die quarta augusti dicti anni millesimi quingentesimi trigesimi septimi.

Item tenet dicta universitas pro dicto domino rege totam illam magnan possessionem terræ vocatam *lo Estany del Marisch* aut *del Rey*, sitam intus terminum dicti castri: prout affrontatur ab oriente partim in podio qui fuit Michaelis Arbonés, mercatoris de Begur, et antea Michaelis Anglada, partim in honore mansi Vilarnau *de la Penya*, partim in honore qui fuit Dominici Roig antea den Padrissa, partim in honore dicti mansi Vilarnau *de la Penya* qui fuit mansi Juny *del Pla*, partim in alio honore mansi Vilarnau qui fuit de pertinentiis mansi Pou, a meridie partim in honore dicti mansi Vilarnau *de la Penya* qui etiam fuit de pertinentiis dicti mansi Pou, partim in honore Petri Monjo *del Abeurador* qui fuit antea heredum Anthicæ Canera, uxoris Ioannis Illha et Caner, partim in honore pupillæ Magdalene Caner, dominæ et proprietariæ mansi Caner qui fuit *den Aymerich de la Creu*, partim in honore mansi Anglada qui fuit dictæ Anthicæ Canera, partim in honore qui fuit dicti Michaelis Arbonés et antea mansi Vilarnau *de la Creu* quem nunc instrumento gratiæ redimendi mediante, possidet Antonius Feliu, domicellus dicti castri de Pals, partim in honore heredum dictæ Anthicæ Canera qui fuit mansi Pallola, den Cassà *del Bosch*, den Abril *del Bosch* et den Mathó *de la Vila*, partim in honore dicti Petri Monjo *del Abeurador* vocato *las Miadas* ac etiam in honore heredum Antonii Puig ac Petri Cantó vicinatus de Torrentí qui fuerunt de pertinentiis dicti mansi Aymerich *de la Creu* qui antiquitus et nunc vocatur *las Miadas*, ab occidente in honore qui fuit dicti Monjo *del Abeurador* et dicti Petri Cantó et antea dicti mansi Aymerich *de la Creu*, partim in honore dicti Cantó qui fuit dicti Aymerich *de la Creu*, partim in honore heredum dictæ Anthicæ Canera qui fuit de pertinentiis mansi Riu, partim cum collo *de las Penyas* dicti stagni ubi reperiuntur due spellunque sive *couas* que vocantur *las Caborcas* eundo ad pontem vocatum *de Campbregat*, partim in honore mansi Colomer loci Sancti Felicis de Buada vocato *Puig den Colomer* partim in honore qui fuit pupillorum Gisperts dicti loci sancti Felicis de Buada, partim in honore dicti mansi Colomer et, a cirtio, partim in honore dictorum pupillorum Gisperts, partim in honore mansi Abril *de la Padrera* quem nunc possidet Petrus Massot, agricola loci de Juyà reco medrali loci de Palaucator mediante, partim in honore Ioseph Illha qui fuit de pertinentiis Anthici de Tafurer, domicelli, dicto reco medrali mediante, partim in honore dicti Ioseph Illha qui fuit dicti Tafurer, partim in alio honore heredum dicti Tafurer qui fuit de pertinentiis mansi Oller, partim in honore mansi Tarrarol et partim in honore dicti mansi Tarrarol quem possidet dictus Petrus Massot de Juyà. Quæ dicta magna possessio terra pertinet dictæ universitati titulo suæ propriæ emptionis quam de ea fecit a domina Praxede de Rocaberti et de Pax, vicecomitissa de Ruppebertino, vidua relicta egregii domini Francisci Dalmatii vicecomitis de Ruppebertino necnon a domino Francisco Iaufredio de Ruppebertino comite Petralatæ, dictorum egregiorum comitum filio, cum instrumento recepto penes Ioannem Cellers, notarium publicum dictæ villæ Petralatæ et Salvatorem Parri, notarium publicum dicti castri de Pals, simul stipulantes die vigesima mensis augusti millesimo sexcentesimo decimo quarto, pro pretio scilicet quatuor

mille librarum monetæ barchinonensis, quod instrumentum est domini ratione firmatum et laudatum per magnificum Iosephum Cerdà, locumtenentem baiuli generalis Cathalonie in civitate et statione Gerundæ penes Narcissum Call, notarium consistorii dictæ baiulie generalis eiusdem civitatis et stationis Gerundæ die prima septembris eiusdem anni millesimi sexcentissimi decimi quarti. Pro qua quidem magna possessione terræ facit et prestat facereque et prestare tenetur dicta universitas dicto domino regi et suis in festo Natalis Domini anno quolibet medium morabatinum valens sex solidos et octo denarios dicta moneta barchinonensis, ultra quem census facit et prestat dicta universitas eidem domino regi et suis pro premio amortizationis quinque libras barchinonensis in festo sancti Michaelis mensis septembris incipiendo primam facere solutionem die seu festo sancti Michaelis mensis septembris anni millesimi sexcentissimi septuagesimi tertii prout constat in instrumento dictæ amortizationis per vos dictum magnificum Vincentium Sabater die presenti dictæ universitati firmato.

Item tenet dicta universitas in feudum dicti domini regis totam baiuliam tam videlicet iurisdictionem civilem et criminalem quam de sach vulgariter nuncupatam cum retrodecimo integro omnium et singulorum reddituum, iurium, sdevenimentorum et fructurum dicti castrj et termini de Pals serenissimi domini regis domini eorundem castrj et termini, cum omnibus et singulis lucris, emolumentis, prerogativis, preheminentiis, integritatibus, pertinentiis ac universis et singulis iuribus dictæ baiulie seu ad eam spectantibus quoquomodo. Et tenetur dicta baiulia una cum retrodecimo integro omnium et singulorum reddituum iurium, sdevenimentorum fructuum et aliorum omnium in feudum pro dicto domino rege et sub dominio directo et alodiali eiusdem. Et pertinent predicta dictæ universitati titulo agnitionis bonæ fidei ei factæ per Antonium Puig, cultorem dicti castrj de Pals scilicet dictam baiuliam emisse pro dicta universitate prout constat instrumento recepto in notaria dicti castrj de Pals die sexta februarii millesimo sexcentesimo vigesimo secundo; et dicto Antonio Puig pertinebat vigore suæ propiæ emptionis quam fecit a Francisco Marçal, legum doctore villa episcopalis cum instrumento recepto in eadem notaria die quarta eiusdem mensis et anni.

Item tenet dicta universitas pro dicto domino rege pro indiviso una cum universitate castrj de Begur et locorum de Regencós et Sclanyà et universitate loci de Torrent et vicinatus de Torrenti notariam et curiam publicas et depositum, et seu ius depositorum dicti castrj de Pals et ditorum castrj de Begur et locorum de Regencós, Sclanyà et Torrent ac loci de Fitor cum iuribus et pertinentiis suis, ac cum omnibus scripturis et domo earundem notariæ et scribanie et horto seu patio eidem domui contiguo sitas extra mœnia dicti castrj et in platea publica illius prout insimul afrontantur ab oriente partim in carrario publico et partim in domo et horto domus vocatæ Palaua possessæ per Narcissum Ros de Nemore, agricolam dicti castrj, a meridie partim in dicta domo Palaua, et partim in honore Lazari Cortey sutoris, ab occidente in carrario quo itur *al Abeurador*, et a circio, partim in alio carrario publico et partim in dicta platea. Et pertinent dictis universitatibus titulo emptionis quam fecerunt a Francisco Quintana, cive honorato Barchinone, in villa Turricella de Montegrino populato cum instrumento recepto in eadem notaria die vigesima februarii millesimo sexcentesimo quinquagesimo, quod es domini ratione firmatum. Pro qua quidem notaria et scribania domoque et patio illius faciunt et prestant dictæ universitates dicto domino regi anno quolibet unum par perdicum vel loco ipsarum duodecim denarios barchinonenses de censu, et pro dicto deposito decima mensis maii medium morabatinum valens quatuor solidos et sex denarios barchinonenses ultra quem quidem census

faciunt dicta universitates insimul pro premio amortizationis anno quolibet die tertia aprilis novem libras barchinonenses prout de dicta amortizatione constat instrumento recepto in officio baiulia generalis Cathalonia die tertia aprilis currentis anni millesimi sexcentissimi septuagesimi secundi.

Item tenet dicta universitas pro dicto domino rege quandam domum sitam intus muros dicti castris de Pals et prope portale vulgo dictum *Portal de plassa*, ubi congregatur consilium dictæ universitatis infra quam est macellum seu *carnisseria* dictæ universitatis, que afrontatur ab oriente cum dicta platea publica, a meridie in vico publico, ab occidente in alio vico publico et a cirtio cum domo reverendi Petri Geronella, presbiteri beneficiati ecclesia dicti castris quam domum a multis annis citra possidet dicta universitas.

Item tenet dicta universitas pro dicto domino rege etc quandam aliam domum una cum patio parietibus clauso eidem domui contiguo et exita ante et retro dictam domum existenti, in qua domo adest studium puerorum, prout afrontatur ab oriente in honore Iosephi Busquets de Platea, agricola vocato *lo Colomer*, a meridie in honore Ioannis Vidal paratoris et piscatoris, ab occidente in honore Franciscæ Aymerich, consortis Ioannis Ripoll et Aymerich, et a cirtio in area vocata den Tarrarol de la Barrera. Pro qua domo dicta universitas facit et prestat anno quolibet de censu dicto domino regi et suis unam migeriam ordeï ad mensuram veterem dicti castris de Pals.

Item tenet dicta universitas pro dicto domino rege etc facultates habendi et tenendi carnissariam, flecamque et tabernam et vendendi in dicto castro et eius termino carnes cuiusvis generis panemque et vinum vigore regii privilegii concessi dictæ universitati per serenissimum dominum Ferdinandum felicis memoriæ regem Castellæ et Aragonum datum Barcinone vigesima sexta maii millesimo quingentesimo tertio, quod est confirmatum per serenissimum regem Philippum recolendæ memoriæ alio regio privilegio dato Barcinone die ultima iunii millesimo quingentesimo nonagesimo nono. Omnia vero tertia sunt dicti domini regis etc, et sic promittimus, juramus etc. Et ego dictus doctor Vincentius Sabater, assessor prefatus huiusmodi recognitionem nomine dicti domini regis accepto illius regis iuribus salvis.

Testes sunt: Iosephus Almar, domicellus, et Petrus Barceló, agricola et regius procurator dicti castris de Pals.

Actum in castro de Pals die duodecima maii millesimo sexcentesimo septuagesimo secundo.